

Bond Beter Leefmilieu
KOEPTEL VAN MELTEUVERENIGINGEN Vlaanderen...

AANDACHTSPUNTEN EN AANBOD VOOR DE LOKALE BESTUREN

BOND BETER LEEFMILIEU

Bostoën
Passie voor Passief

VIESMANN
climate of innovation

Wienerberger
Building Material Solutions

PROVINCIE
VLAAMS • BRABANT

I INLEIDING

II AANDACHTSPUNTEN EN AANBEVELINGEN VAN BBL

1. ENERGIE
2. MOBILITEIT
3. WONEN
4. CONSUMPTIE
5. NATUUR

III BESLUIT

ADDENDUM

ACTUEEL AANBOD: WAARVOOR KUNT U ALS LOKAAL
BESTUUR NU AL BIJ BOND BETER LEEFMILIEU TERECHT

INLEIDING

Ons samenlevingsmodel overschrijdt ruimschoots de draagkracht van de aarde. We stevenen af op een klimaatopwarming met meer dan 4 graden, de biodiversiteit neemt af, de milieukwaliteit en onze gezondheid gaan er op achteruit. Dit is een onhoudbare situatie als we onze welvaart en welzijn voor iedereen nu en in de toekomst willen behouden.

Er is nú nood aan verandering die diep doordringt in het maatschappelijk weefsel, tot op het niveau van de dagelijkse keuzes die mensen maken over hoe ze bouwen, wonen en werken, hoe ze zich verplaatsen, hoe en wat ze eten en consumeren.

Lokale besturen spelen daarbij een cruciale rol. Enkel op het lokale niveau kunnen tastbare oplossingen worden uitgewerkt, die op het terrein alternatieven tonen en inspiratie bieden aan andere bestuurders. Enkel de lokale besturen hebben de vinger aan de pols bij de bevolking en bij lokale experimenten rond duurzamere leefpatronen. De verwachting ten aanzien van lokale besturen om het voortouw te nemen in een lokaal duurzaamheidsbeleid zal alleen maar toenemen.

De nieuwe gemeentelijk beleids- en beheercyclus biedt een kans om hierop in te spelen. Het schept een kader om de ecologische uitdagingen planmatig en innovatief aan te pakken, om langetermijndoelstellingen vb. rond klimaat, te combineren met concrete acties op het terrein en om milieudoelstellingen te koppelen aan sociaal-economische doelstellingen. Dergelijke aanpak is het recept voor een beleid dat effectief duurzame veranderingen op het terrein kan teweegbrengen. Minder planlasten opent bovendien ook perspectieven voor meer lokale experimenten gericht op concrete resultaten.

De lokale besturen staan voor grote uitdagingen. De nodige expertise, capaciteit en bestuurskracht ontwikkelen om de toenemende bevoegdheden en de opmaak van een nieuw strategisch beleidsplan voor de komende 6 jaar te kunnen bolwerken is voor velen alvast een uitdaging. Veel steden en gemeenten zitten bovendien in financieel precaire situaties, net wanneer er dringend moet geïnvesteerd worden in toekomstgerichte projecten. Dit vormt een enorm spanningsveld waar met veel creativiteit en 'out of the box' denken mee moet omgegaan worden. Het vergt nieuwe samenwerkingsvormen, opbouw van capaciteit en expertise, experiment, aanpassing van structuren en wetgeving.

Bond Beter Leefmilieu is overtuigd dat het middenveld en de lokale besturen de handen meer dan ooit in elkaar moeten slaan om antwoorden te vinden op de urgente ecologische uitdagingen. Milieu- en natuurverenigingen spelen een cruciale rol in het versnellen van duurzame toekomstgerichte projecten. Vanuit onze expertise kunnen we vernieuwende

ideeën inbrengen in bestaande lokale transitienetwerken, zelf concrete initiatieven uitwerken en beleidsbelemmerende barrières detecteren en helpen wegwerken. BBL richt zich actief op samenwerking en ondersteuning van lokale besturen.

Daarom organiseren we een eerste inspiratiedag voor lokale besturen, waar we getuigenissen aanreiken van lokale pioniers in het kader van de BBC en inzichten geven rond alternatieve financieringsmogelijkheden voor transitieprojecten. Tegelijk exploreren we samen met lokale besturen en andere relevante actoren mogelijke projecten die opgenomen kunnen worden in de gemeentelijke actieplannen. Inhoudelijk focussen we op 4 thema's waar lokale besturen instrumenten in handen hebben om een eigen beleid uit te stippelen:

1. Energiebesparing in gebouwen
2. Vermindering van autoverkeer
3. Duurzaam wonen in aantrekkelijke kernen
4. Gedeelde consumptie
5. Investeren in natuur

II AANDACHTSPUNTEN EN AANBEVELINGEN VAN BBL

1. Energiebesparing in gebouwen

Hoe langer we wachten, hoe hoger de kosten van een wijzigend klimaat oplopen en hoe groter het risico op onomkeerbare klimaatverandering. Verder uitstel van verregaande energie- en klimaatmaatregelen is dan ook geen optie. Om de klimaatverandering binnen de perken te houden, wil Europa tegen 2020 20% hernieuwbare energie produceren, 20% energie besparen en 20% minder CO₂ uitstoten. Maar dat zal niet volstaan, verdere stappen zijn noodzakelijk. Om het tij te keren, moeten we evolueren naar een maatschappij die veel zuiniger omspringt met energie en die voor 100% draait op duurzame hernieuwbare energie.

Lokale besturen zijn de speler bij uitstek om de handschoen op te nemen en werk te maken van een ambitieus lokaal energie- en klimaatbeleid. Zo kunnen ze de kiemen leggen voor een wereldwijde succesvolle aanpak van de klimaatverandering. Het is daarbij prioritair om energie te besparen. Energiebesparing is niet alleen cruciaal in de strijd tegen de klimaatverandering, maar is bovendien de beste manier om de gemeente

en haar inwoners te wapenen tegen de stijgende energieprijzen. Bovendien verhoogt het levens- en wooncomfort en wordt er werkgelegenheid gecreëerd.

Gebouwen vormen de sector bij uitstek om energie te besparen. Hier ligt in ons land nog enorm veel potentieel. Onze gebouwen verbruiken 72% meer energie in onze gebouwen dan het Europees gemiddelde. Dit komt door onze zeer energieverblindende "wooncultuur" met veel vrijstaande eengezinswoningen en de ondermaatse isolatie van de Belgische woningen. Tekenend is dat slechts 76% van de woningen beschikt over dak- of zoldervloerisolatie, 41% over muurisolatie en 28% over vloerisolatie. Het uitvoeren van de maatregelen uit Vlaamse energierenovatieprogramma 2020 (dakisolatie, superisolerend glas en energiezuinige verwarming) zijn een eerste stap om het energiebesparingspotentieel van gebouwen te ontsluiten, maar zullen niet volstaan. Om de noodzakelijke vermindering van de CO₂-uitstoot van gebouwen op de lange termijn te verwezenlijken (tot 90% tegen 2050), is er vandaag al nood aan verdergaande en overkoepelende renovatiedoelstellingen. Daarbij moeten gebouwen niet alleen grondiger gerenoveerd worden tot passieve of bijna energieneutrale gebouwen, maar moet er jaarlijks ook meer gebouwen gerenoveerd worden. Zo niet, dreigen we geconfronteerd te worden met een lock-in van onvoldoende gerenoveerde gebouwen. Het overgrote deel van de bestaande gebouwen zal er immers nog staan in 2050. Daarom moeten we naar het voorbeeld van andere landen zoals Denemarken en Duitsland een grootschalig en ambitieus energierenovatie programma opzetten om tegen 2050 de energievraag van gebouwen te reduceren met 90%.

Om een verregaande energiebesparing in gebouwen mogelijk te maken, ziet de milieubeweging een belangrijke rol weggelegd voor het lokale bestuursniveau. Concreet schuiven we volgende aandachtspunten naar voor:

Lokale besturen kunnen de 'Covenant of Mayors', ondertekenen, de oproep van de Europese commissie voor steden en gemeenten om verder te gaan dan de minimale 20/20/20 doelstellingen. De ondertekening van deze overeenkomst vormt de ideale kapstok om als lokaal bestuur werk te maken van een ambitieus energie- en klimaatbeleid. Lokale besturen beschikken over de meest geschikte communicatie kanalen om burgers te bereiken. Via die weg kunnen ze laagdrempelige informatie en persoonlijk advies aanbieden om energie-efficiëntie in (ver)bouwplannen te stimuleren. De gemeentelijke informatiekkanalen kunnen linken leggen naar de 'Energiesnoeiers' die met behulp van energiescans inzicht geeft in het persoonlijk energieverbruik, naar de 'Energiejacht' van Bond Beter Leefmilieu die het verbruik koppelt aan concrete besparingstips en naar de provinciale steunpunten duurzaam bouwen die bouwers en verbouwers advies verlenen om haalbare en verregaande duurzame ingrepen te plannen.

Lokale besturen kunnen een renovatiebegeleider aanwerven (naar het voorbeeld van OCMW Kortrijk) voor energiezuinige (ver)bouwingen van inwoners. Een renovatiebegeleider helpt met het zoeken naar goede aannemers, bundelt de verschillende premie aanvragen en houdt een oogje in het zeil bij de werken. Zo neem je als bestuur veel overlast en ongemak uit handen van bouwers en verbouwers.

De financiële drempel voor (ver)bouwen moet overwonnen worden door nieuwe financiële middelen vrij te maken. Hier kan gedacht worden aan een rollend fonds dat de basisinvestering draagt en zich laat vergoeden uit de gerealiseerde energiewinsten. Een uitgelezen initiatief is het nog vaak te onbekende Fonds ter Reductie van de Globale Energiekost. Andere gunstige financieringsmodellen voor de inwoners zijn samenaankoop van isolatiemateriaal, en premies voor energierenovaties, en energiecoöperaties.

Lokale besturen kunnen het goede voorbeeld geven door te investeren in een verregaande energiesparende en duurzame renovatie van het eigen patrimonium en het sociale woningenbestand. Nieuwe gebouwen worden energieneutraal of energieproducerend geconcipieerd.

Als lokaal bestuur kan je inzetten op een wijkgerichte aanpak met een groepering van renovatieprojecten. Zo kan je bijvoorbeeld stadsplanners aanstellen die verantwoordelijk zijn voor de renovatie van een wijk. Dankzij de gebouwoverschrijdende aanpak kunnen heel wat synergieën benut worden. Zo kan rekening worden gehouden met de wisselwerking tussen verschillende energiemaatregelen, zoals tussen de graad van energiebesparingsmaatregelen en de nood aan bijhorende aanpassingen aan elektriciteit- en warmtelevering. Een stadsdeelrenovatie biedt meteen ook de mogelijkheid om de verschillende thema's in deze renovaties geïntegreerd te benaderen (energie, ruimte, groen, mobiliteit, materialengebruik,...).

2. Vermindering van autoverkeer

Verkeersleefbaarheid is een topprioriteit voor de Vlaming, zeker op gemeentelijk niveau. Helaas hebben heel wat van onze gemeenten af te rekenen met druk auto- en vrachtverkeer, ondanks alle inspanningen om het verkeer goed te geleiden of het gebruik van openbaar vervoer en de fiets te stimuleren. Dat druk autoverkeer brengt heel wat problemen met zich mee: luchtvervuiling door fijn stof en verzurende uitlaatgassen, geluidshinder, ongevallen, een slechte oversteekbaarheid, kinderen die niet buiten kunnen spelen,... Het gaat om veel meer dan enkel een slechtere bereikbaarheid door toenemende files.

Volgens Bond Beter Leefmilieu moet in de eerste plaats een beleid gevoerd worden om het totale volume aan autoverkeer te verminderen. Door in het hart van de stad of gemeente het verkeer te weren of te beperken, worden onze stads- en dorpskernen opnieuw aangename plekken om te vertoeven, te wonen en te werken. Dat kan gecombineerd worden met de invoering van een lage emissie zone of milieuzone, waarbij

oude en vervuilende wagens en vrachtwagens worden geweerd. Uit voorbeeldsteden in het buitenland blijkt dat dit een heel positief effect heeft op de luchtkwaliteit en de gezondheid van de inwoners.

Het mobiliteitsdecreet vertrekt van het STOP-principe: eerst de stappers, dan de trappers, vervolgens het openbaar vervoer en tot slot het gemotoriseerd personenvervoer. De gemeente kan deze hiërarchie toepassen bij de heraanleg van straten, de herinrichting van pleinen,... Zorg voor een goede 'doorwaadbaarheid' voor voetgangers en fietsers, met brede voetpaden, doorsteekjes voor voetgangers, veilige fietsverbindingen, goede oversteekmogelijkheden, enkel richting straten voor het autoverkeer waar fietsers tegen de richting mogen rijden, ... Probeer daarbij maximaal de bewoners te betrekken en te enthousiasmeren, bijvoorbeeld met de invoering van speel- of leefstraten.

Om dit alles goed te laten verlopen en rekening te houden met de verschillende belangen die meespelen als het om verkeer gaat, kan de gemeente best een gemeentelijk mobiliteitsplan opmaken. Zorg daarbij voor een goede samenwerking met de bevolking. Participatie vraagt tijd en geduld, zeker als het over verkeer gaat, maar zal nadien veel problemen voorkomen en het draagvlak voor een autoluw centrum vergroten.

Concreet schuiven we volgende aandachtspunten naar voor:

Richt een autovrij centrumgebied in, voorzie ruimte voor terrasjes, speelruimte voor kinderen, rustplaatsen voor ouderen, veel groen, ... Zo ontstaat een levendig en leefbaar centrum. Combineer dit met een lage emissie zone, zodat de luchtkwaliteit er verder op vooruit gaat.

Beperk het aantal parkeerplaatsen in de gemeente en voer een oplopend tarief in: hoe dichter in het centrum gelegen, hoe hoger de parkeertarieven. Om bewoners in het centrum niet te benadelen, kan dat best gecombineerd worden met een systeem van bewonersparkeren. Voorzie aanvullend parkings aan de rand van de stad of gemeente, van waaruit vlotte verbindingen voorzien worden met het openbaar vervoer of (huur) fietsen. Bij de ontwikkeling van nieuwe wijken of bouwprojecten is een autodeelplaats de standaard en voorzie op termijn maximaal 1 parkeerplaats per 2 woningen. Nieuwe activiteiten die veel verkeer genereren, planten we in op of nabij knooppunten van openbaar vervoer, maar niet op plaatsen die enkel met de auto bereikbaar zijn.

Zorg in verblijfsgebieden, waar woon- en leefkwaliteit voorgaan op autoverkeer, voor de invoering en handhaving van een zone 30, een woonerf of voetgangerszone. Deze instrumenten maken deel uit van het mobiliteitsbeleid van de gemeente. Promoot speelstraten bij de inwoners, waarbij de straat tijdelijk afgezet wordt, zodat kinderen opnieuw buiten op straat kunnen spelen.

In verbindingsstraten met veel verkeer en snelheden van meer dan 30 km/u zijn veilige en goede fietspaden belangrijk om fietsers niet te ontmoedigen. Zorg voor voldoende, comfortabele en diefstalveilige fietsenstallingen.

Werk aan een fijnmazig en multifunctioneel net van trage wegen (buurt- en voetwegen), die zowel gebruikt kunnen worden voor jongeren als veilige fietsroutes naar school, door ouderen om naar de bakker te wandelen, voor recreatieve wandel- en fietstochtjes, ...
Zet maximaal in openbaar vervoer: zorg samen met de openbaar vervoersmaatschappijen voor een attractief netwerk van goed uitgeruste toegankelijke haltes, geef voorrang aan een goede doorstroming van het openbaar vervoer (verkeerslichtenbeïnvloeding belangrijke kruispunten, vrije bus- en trambeddingen,...) en zet een derdebetalersysteem op, waarbij de gemeente tussenkomt in de prijs van abonnementen van inwoners of bepaalde doelgroepen.

Zorg ervoor dat aan knooppunten van openbaar vervoer zoals het station voldoende fietsenstallingen aanwezig zijn, liefst gecombineerd met voorzieningen zoals fietspunten of blue bikes.

Het autodelen via cambio is meestal voorbehouden voor grotere steden. Maar ook een kleine gemeente kan aan autodelen doen door particulier autodelen te ondersteunen of het gemeentelijk wagenpark te delen op momenten dat het personeel de dienstwagens niet nodig heeft.

De gemeente kan een actieve rol spelen in het beperken van lege plaatsen in de auto. Zet een promotiecampagne op voor carpoolen, zowel voor de eigen diensten als voor bedrijvenzones of scholen.

Geef als gemeentebestuur het goede voorbeeld, door dienstfietsen of gedeelde auto's te voorzien, door fietsen of wagens met een hoge ecoscore te gebruiken, ...
Sensibiliseer de inwoners door deel te nemen aan campagnes of het organiseren van informatiesessies.

3. Duurzaam wonen in aantrekkelijke kernen

Vlaanderen is de meest versnipperde en verkavelde regio van Europa. Bebouwing in Vlaanderen is zeer sterk verspreid, zonder duidelijk patroon. De ellenlange slierten lintbebouwing – naar schatting 6.000 km – zijn uniek in Europa. Het Vlaamse woonmodel is door de lage dichtheid enorm ruimteverspillend. De gemiddelde oppervlakte van een bouwperceel bedraagt ongeveer 860m². Slechts één woning op drie is een rijwoning, de rest zijn open of halfopen bebouwingen. De typische Vlaamse verkavelingswijken zijn als confetti uitgestrooid over het Vlaamse grondgebied.

Dat ondoordacht ruimtegebruik zorgt voor diverse problemen. De overmatige verharding en ruimtelijke versnippering zorgen voor druk op de biodiversiteit. De afgelegen ligging van vele woningen heeft mee gezorgd voor een sterke toename van het autoverkeer

en zorgt voor dagelijks fileleed en luchtvervuiling. De vele lintbebouwing zorgt voor verkeersonveilige situaties door de menging van traag lokaal en snel doorgaand verkeer en ligt mee aan de basis voor het grote aantal verkeersslachtoffers op jaarbasis. Door de systematische verstening van Vlaanderen kan water niet meer infiltreren in de bodem, met jaarlijks terugkerende wateroverlast in heel wat gemeenten als gevolg. Door het sterk verspreide bebouwingspatroon lopen ook de kosten voor allerlei nutsvoorzieningen - zoals waterzuivering, afvalophaling of postbedeling - enorm hoog op. Zelfs de prijs van het internet is daardoor in Vlaanderen tot twee maal zo duur als in Nederland. Bovendien is op vele plekken het openbaar vervoer omwille van de verspreide bebouwing niet meer rendabel. Onze grote, weinig compacte, slecht geïsoleerde en vaak vrijstaande woningen vreten bovendien energie. Belgische woningen gebruiken gemiddeld 72% meer dan het Europese gemiddelde.

Volgens de meest recente prognoses moet in Vlaanderen rekening gehouden worden met een vrij forse bevolkingstoename, waardoor er de volgende 15 jaar nood is aan meer dan 300.000 extra woningen. Hoe kunnen we die nood aan bijkomende woningen in Vlaanderen op een duurzame manier opvangen? Volgens Bond Beter Leefmilieu moet inbreiding en verdichting in de stads- en dorpskernen centraal staan. In tegenstelling tot wat vaak gedacht wordt, is in onze steden en gemeenten de ruimte hiervoor wel degelijk aanwezig. Door hier te bouwen aan een hoge dichtheid, gecombineerd met veel (openbaar) groen, kan in de kernen een aantrekkelijk, duurzaam en betaalbaar woonaanbod voorzien worden, voor gezinnen met kinderen die nu vaak geen ander alternatief hebben dan een woning in een verkaveling.

Verschillende stads- en dorpsvernieuwingsprojecten tonen aan dat wonen in de stads- of dorpskern voor de doorsnee Vlaming minstens even aantrekkelijk is als wonen in een alleenstaande villa in het groen. Door de beschikbare ruimte zuinig en intensief te gebruiken, blijft er meer ruimte over voor publiek groen en speelruimte voor kinderen en jongeren. Door compacter te bouwen wordt automatisch energie bespaard en moet minder geïnvesteerd worden om een passiefwoning te realiseren. Door in de kernen te bouwen ontstaan levendige woonbuurten met veel sociale contacten. Door een hogere bevolkingsdichtheid kan het openbaar vervoer rendabeler worden uitgebouwd en kunnen woonwijken autoluw worden ingericht. Zo ontstaan aantrekkelijke en gezinsvriendelijke woonwijken: dichtbevolkt, autoluw, met veel groen en veel doorsteekjes voor fietsers en voetgangers.

Daarnaast moet nagedacht worden over het beter gebruiken van de bestaande woningvoorraad. Door te grote woningen op te delen, kan ingespeeld worden op nieuwe (collectieve) woonconcepten zoals kangoeroewonen en zorgwonen, intergenerationeel wonen (alleenstaande ouderen die hun woning delen met een jong gezin) en cohousingprojecten.

Concreet schuiven we volgende aandachtspunten naar voor:

- Maak een inventaris van de niet gebruikte woongronden in of aansluitend bij de kern. Ga na welke leegstaande panden in gemeente (vroegere school-, bedrijfs- of ander gebouwen) kunnen herbestemd worden. Zorg dat deze inventaris van niet gebruikte gronden en gebouwen op een laagdrempelige manier wordt ontsloten, bijvoorbeeld via internet (zoals de atlas van de woonuitbreidingsgebieden).*
- Probeer niet gebruikte gronden in de stads- of dorpskern te activeren, door private investeerders aan te trekken om hier bouwprojecten op te zetten, door PPS-projecten op te starten of door een co-housing groep aan te trekken. Zet promotiecampagnes op om bouwen en wonen in het centrum te ondersteunen.*
- Zoek naar mogelijkheden om onderbenutte woningen of villa's intensiever te gebruiken, bijvoorbeeld door samenhuizen te ondersteunen. Pas indien nodig de verkavelingsvoorschriften aan om het opdelen van bestaande villa's mogelijk te maken.*
- Zorg dat bij nieuwe woningbouwprojecten de principes van duurzaam bouwen en wonen doorwerken: bouwen aan een hoge dichtheid, met veel groen, een zongerichte oriëntatie, energiezuinige of liefst passieve woningen, vasthouden en hergebruiken van regenwater, autoluw en kindvriendelijk,... Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van bestaande meetinstrumenten (BREAAM, duurzaamheidsbarometer,...) en kan inspiratie opgedaan worden bij vernieuwende concepten zoals ecovillages.*
- Zorg ervoor dat inwoners met bouw- of verbouwplannen terecht kunnen bij een dienst voor (gratis) duurzaam bouwadvies.*
- Maak werk van een grondbeleid om meer greep te krijgen op de vastgoedmarkt. Zet vanuit de gemeente een gemeentelijke grondregie op. Door zelf centraal gelegen gronden aan te kopen heb je als gemeente veel meer sturingsmogelijkheden bij nieuwe bouwprojecten. Ga na of het mogelijk is om slecht gelegen bouwgronden in de gemeente te schrappen en de bouwrechten te verplaatsen naar een lokatie in het centrum. Onderzoek formules zoals erfpacht om wonen in het centrum beter betaalbaar te houden.*

4. Gedeelde consumptie

Vlaanderen is een van de koplopers op vlak van afvalbeleid. Hierin spelen de lokale besturen al jaren een belangrijke rol. De inspanningen die ze leveren rond afvalpreventie, zwerfvuil, hergebruik en het sorteren van afval blijven broodnodig. In een aantal gemeenten, en voor een aantal specifieke fracties als grofvuil, is er weliswaar nog verbetering mogelijk, maar tegelijk is duidelijk dat het klassieke afvalbeleid haar grenzen stilaan bereikt. Om echt iets te doen aan de schaarser en duurder wordende grondstoffen, moet de focus verschuiven van afval naar de manier waarop we de grondstoffen consumeren.

De gemiddelde Vlaming consumeert jaarlijks 18 ton grondstoffen. Daar komen nog eens 120 ton grondstoffen per inwoner bij die verbruikt werden bij de productie van geïmporteerde grondstoffen. Onze ecologische voetafdruk ligt daarmee tien keer hoger dan de draagkracht van de aarde. Om hieraan te verhelpen moeten we onze grondstoffen efficiënter inzetten, maar nog veel belangrijker voor een lagere voetafdruk is dat we minder grondstoffen gaan gebruiken. Nieuwe trends op vlak van duurzame consumptie spelen daar mooi op in. Meer en meer producten worden gedeeld met anderen. Ook hergebruik (vintage) en herstellen zit in de lift. Dit zijn op zich geen nieuwe concepten, maar ze worden - veel meer dan vroeger - als "slim" of "hip" beschouwd. Bovendien helpen digitale technologie en sociale media om mensen met elkaar te verbinden, en vergemakkelijken zo de gedeelde consumptie.

Lokale besturen kunnen een belangrijke faciliterende rol spelen voor deze gedeelde consumptie initiatieven. De argumenten om deze trends voluit te ondersteunen gaan veel verder dan enkel het milieuvoordeel. Naast minder grondstoffengebruik en minder afval, zorgt gedeelde consumptie tegelijk voor meer gemeenschapsvorming. Een derde voordeel op iets langere termijn is dat er uit de vele initiatieven van onderuit nieuwe ondernemingen en lokale jobcreatie zal volgen. Investeren in projecten of infrastructuur die gedeeld gebruik, hergebruik of herstel van goederen in uw gemeente faciliteren, biedt dus een duurzame uitweg uit de crisis.

Concreet schuiven we volgende aandachtspunten naar voor:

- *Promoot de bestaande lokale initiatieven rond gedeeld gebruik, hergebruik of herstel bij de inwoners via de gemeentelijke communicatiekanalen. Een handig startpunt hiervoor is de website www.gedeelddoor.be.*
- *Ondersteun lokale initiatieven door lokalen ter beschikking te stellen of te investeren in infrastructuur op wijkniveau waar bewoners goederen kunnen*

delen of herstellen.

- *Geef als stad of gemeente het goede voorbeeld door materieel en goederen te delen tussen de eigen diensten of door personeelsleden actief aan te moedigen om gebruik te maken van bestaande deelplatformen.*
- *Lokale besturen kunnen zelf een partnerschap aangaan met bestaande initiatieven (deelplatformen, LETS-groepen,...)*
- *Investeer in diensten die inwoners de kans bieden om materiaal van de gemeente te ontlenen. De Werkhaven in Antwerpen is hier een inspirerend voorbeeld van.*
- *Faciliteer de opstart van nieuwe handelszaken die inzetten op gedeeld gebruik. Dit kan gaan van het mee zoeken naar geschikte locaties tot het uitschrijven van ondernemerswedstrijden om innovatieve zaken naar een wijk in uw stad of gemeente te lokken.*
- *Richt een lokaal 'Fab Lab' op (een creatieve maak- en herstelplaats) om mensen de kans te geven spullen te leren herstellen, maar ook om creativiteit en lokaal ondernemerschap aan te wakkeren.*
- *Onderzoek hoe de sociale economie kan betrokken worden bij bovenstaande voorstellen. Deeldiensten of hersteldiensten vereisen vaak nuttige handenarbeid.*
- *Onderzoek op welke manier de werking van kringwinkel en containerpark beter geïntegreerd kan worden, zodat herbruikbare goederen terecht komen in het hergebruikscircuit, los van de plaats waar inwoners ze afleveren.*

5. Investeren in natuur

Natuur en groen dichtbij doet leven. Natuur maakt mensen gezonder en creatiever, zorgt voor een aangename leefomgeving en zwingelt de lokale economie aan. Investeren in natuur is bovendien de beste en vaak goedkoopste bescherming tegen de klimaatverandering. Ze tempert de temperatuur bij extreme hitte en brengt zo verkoeling. Bij hevig regenweer houdt ze het water vast in de bodem, waardoor het vertraagt afstroomt en wateroverlast en overstromingen vermeden worden. Groen en natuur hebben ook andere voordelen: ze drukken de energiekost, zorgen voor een daling van het fijn stof en zijn een natuurlijke geluidsdemper. Het is ook de thuis voor heel wat onverwachte soorten. Meer en meer soorten zoeken hun weg door de stedelijke omgeving, denk maar aan de winkelende bever in het stadscentrum van Leuven of de slechtvalk in de Sint-Baafstoren in Gent.

Maar Vlaanderen is arm aan natuur. Met meer dan 6 miljoen burgers en een oppervlakte van 13,5 miljard vierkante meter, telt Vlaanderen gemiddeld 2.175 vierkante meter per inwoner. Daarvan is vandaag slechts 150 vierkante meter (7%) puur natuur (openbare bossen, natuurgebieden in beheer door terreinbeherende verenigingen en ANB en militaire domeinen) (Nys, 2012). Dat is een peulschil in vergelijking tot andere landen (NARA, 2009) en ruim onvoldoende om te voldoen in de behoefte van mensen. Bovendien blijkt de oppervlakte natuur erg ongelijk verdeeld onder de Vlamingen. Meer dan de helft van de Vlaamse steden en gemeenten stelt het met minder dan 100 m² natuur per inwoner.

Bevragingen leren ons dat de inwoners van Vlaamse steden en gemeenten nood hebben aan natuur in de buurt. 85% van de Vlamingen wil dat natuur dicht bij huis beschermd wordt (RWO, 2011).

Niet alleen de oppervlakte natuur is beperkt in Vlaanderen, ook de kwaliteit ervan is laag. Heel wat planten en dieren hebben het moeilijk om te overleven. De natuurindicatoren van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) voor Vlaanderen tonen dat 31% van alle geëvalueerde soorten regionaal uitgestorven of bedreigd zijn. Het scenariorapport 2030 van het INBO toont bovendien aan dat bij ongewijzigd beleid de soortenrijkdom in Vlaanderen nog verder achteruit zal gaan (NARA, 2009).

De uitdagingen lijken bijzonder groot om aangepakt te worden door lokale besturen. Nochtans kan een ambitieus gemeentelijk natuurbeleid wel degelijk het verschil maken. Gemeenten staan dicht bij hun inwoners en hebben de beste terreinkennis. Elke gemeente heeft belangrijke bevoegdheden op vlak van natuur en bos, ruimtelijke ordening, en de ondersteuning van lokale verenigingen. En elk gemeentebestuur kan die bevoegdheden inzetten om te investeren in een leefbare en groene leefomgeving, waar het aangenaam wonen is.

Steden en gemeenten zijn een cruciale schakel voor meer natuur dicht bij huis. Van de 25 gemeenten waar Natuurpunt de afgelopen zes jaar het meeste bijkomende natuur realiseerde (samen goed voor 47% van de uitbreiding door Natuurpunt), gaven er 17 aankoopsubsidies (68%). In een aantal andere gevallen waren er geen aankoopsubsidies, maar wel andere vormen van samenwerking - bv. de huurovereenkomsten in de Antwerpse Haven in het kader van natuurontwikkeling. De steun van de gemeente blijkt dan ook belangrijk voor de ontwikkeling van bijkomende natuur. Een toekomstgerichte visie bij de lokale beleidsmakers is een cruciaal onderdeel voor het draagvlak dat nodig is om stappen vooruit te zetten.

Concreet schuiven we samen met Natuurpunt volgende aandachtspunten naar voor:

- Realiseer minstens elk jaar 1m² nieuwe natuurgebieden per jaar en per inwoner.*
- Geef niet-gebruikte gemeentegronden in beheer aan Natuurpunt en voorzie in ondersteuning van beheerwerken door de Natuurpuntvrijwilligers*
- Laat inwoners kennis maken met lokale natuurgebieden via het infoblad, de website, een bezoekerscentrum, een wandelkaart, een spel of infoborden.*
- Adopteer per soortengroep één of meerdere soorten die voorkomen op de Rode Lijst en werk daar beschermingsacties voor uit. Werk daarvoor samen met de lokale natuurvereniging en andere partners.*
- Zet acties op om inwoners op sleeptouw te nemen en hen te betrekken bij soortbeschermingsprojecten*

IV. BESLUIT

Bond Beter Leefmilieu beschouwt het als haar missie om mee de dag te realiseren waarop iedereen die in Vlaanderen woont, werkt, zich verplaatst en consumeert niet langer weegt op het milieu, de natuur en onze gezondheid. De lokale besturen spelen een cruciale rol in die realisatie. BBL wil daarom nog meer dan in het verleden inzetten op samenwerking en ondersteuning van de lokale besturen, en meer bepaald rond vier doelstellingen:

1. verregaande energiebesparing in gebouwen
2. nood aan en vraag naar individueel autogebruik drastisch terugdringen
3. een kwalitatieve verdichting in goedgelegen bebouwde zones
4. een ontkoppeling tussen meerwaarde en materiaalgebruik

De tijd dringt. BBL roept de lokale besturen dan ook op om bij de opmaak van de beleidsplannen de ideeën en het aanbod vanuit het middenveld mee op te nemen en volop de kaart van participatie en samenwerking met het middenveld te kiezen.

We zijn bovendien geïnteresseerd om te weten waar de lokale besturen zelf probleemgebieden en opportuniteiten zien, waar ze naar opzoek zijn en waar BBL hen kan ondersteunen.

LAAT HET ONS WETEN!

LOKALEBESTUREN@BBLV.BE

ADDENDUM

ACTUEEL AANBOD: WAARVOOR KUNT U ALS LOKAAL BESTUUR NU AL BIJ BOND BETER LEEFMILIEU TERECHT

Energiejacht en energiejacht op maat

Stijgende energiefacturen? Dreigende stroompannes? Niet als het van de deelnemers aan de Energiejacht afhangt. Tijdens de voorbije campagne bespaarden de meer dan 5000 deelnemende gezinnen gemiddeld meer dan 140 euro (9,24 %). De nieuwe campagne start op 1 december 2013. Doel: zo veel mogelijk energie besparen tijdens het stookseizoen (tot 31 maart) zonder aan comfort in te boeten.

Als gemeente kunt u uw burgers helpen om energie te besparen door in te schrijven voor de Energiejacht. Inwoners uit uw gemeente krijgen dan de kans om de opleiding tot energiemeester te volgen. Bovendien ontvangt uw gemeente affiches en flyers om te verspreiden en kunt u een beroep doen op onze helpdesk. Alle deelnemers ontvangen wekelijks een nieuwsbrief met tips, getuigenissen en interessante info.

Voor kansengroepen is er een aanbod op maat: specifieke vorming, aangepast communicatiemateriaal, heldere tips en intensieve begeleiding. De campagne kadert perfect in het aanpakken van energie-armoede.

Nog vragen? Neem gerust contact op met het Energiejacht team via info@energiejacht.be. Inschrijven kan nog tot 15 oktober - www.energiejacht.be

Ecobouwers Opendeur

Duurzaam en energiezuinig verbouwen is investeren in de toekomst. Maar als je als eigenaar van een woning voor een bouwproject staat moet je enorm veel keuzes maken en word je geconfronteerd met een overaanbod aan technische informatie. Als gemeentebestuur kan u de inwoners helpen in hun zoektocht door deel te nemen aan Ecobouwers Opendeur.

Ecobouwers Opendeur is een jaarlijks initiatief van Bond Beter Leefmilieu. Tijdens twee opendeurweekends op 1, 2 & 3 november en op 9, 10 & 11 november brengen we kandidaat (ver)bouwers in contact met ervaren en energiebewuste bouwheren. Hiervoor zoeken we eigenaars van energiezuinige en duurzame huizen die hun woning tijdens één of beide campagneweekends willen openstellen voor bezoekers en hun verhaal willen doen. Bedoeling is dat ze kandidaat-bouwers een rondleiding geven hun bouwen woonervaringen met hen te delen. Hoe groot de groep bezoekers is en wanneer ze langskomen bepaal je zelf. We vragen gemeenten om deze oproep naar kandidaat openstellers te verspreiden via het gemeentelijk infoblad.

Topten

Als gemeente kan u uw inwoners helpen om snel en gemakkelijk de meest energiezuinige producten te vinden, door Topten actief bekend te maken. Topten is een online zoekmodule die consumenten op transparante wijze een vergelijking laat zien tussen verschillende soorten elektrische toestellen. Topten toont de meest energie-efficiënte toestellen in verschillende productcategorieën waaronder huishoudtoestellen, kantoorapparaten, consumentenelektronica en auto's. Bij elk product wordt vermeld wat de energieprestatie is, samen met andere interessante karakteristieken voor de consument (bv. merk, model, prijs, foto, ...). Topten is onafhankelijk van producenten en commerciële distributeurs, en vertrouwt op labels en gestandaardiseerde verklaringen, neutrale testen en analyses van onafhankelijke instellingen.

U kan een voorbeeldtekst voor het gemeentelijk infoblad opvragen bij info@topten.be.
www.topten.be.

Mobimix.be

Mobimix.be is een platform en netwerk voor mobiliteitsprofessionals. Het is een initiatief van Bond Beter Leefmilieu, in samenwerking met VITO, Mobiel 21, VSV en de Vlaamse overheid. Via dagelijkse nieuwsberichten op www.mobimix.be, een maandelijkse nieuwsbrief en tal van events (Mobiliteitscongres, Mobility Day) houdt Mobimix.be vlootbeheerders, mobiliteitscoördinatoren, HR-managers en andere professionals op de hoogte van de evoluties in de wereld van duurzame mobiliteit. Er wordt gewerkt rond 5 grote thema's: mobiliteitsmanagement, schone voertuigen, fiscaliteit, ecodriving en slimme logistiek. Via de website www.mobimix.be krijgen vloot- en mobiliteitsmanagers ook toegang tot verschillende tools die hen ondersteunen in het uitstippelen van het mobiliteits- en wagenparkbeleid binnen hun onderneming of organisatie.

Als gemeentelijk mobiliteitsprofessional of vlootbeheerder kan u zich abonneren op de nieuwsbrief via www.mobimix.be en lid worden van de LinkedIn-groep die al meer dan 1.250 leden telt. Geïnteresseerd om samen met Mobimix een infosessie te organiseren in uw gemeente over elektrische voertuigen, aardgaswagens, mobiliteitsmanagement?

Neem gerust contact op via info@mobimix.be.

Cycle Chic

Vele Vlaamse steden en gemeenten zetten fors in op veilige fietsinfrastructuur om hun inwoners aan te zetten om te fietsen. Volgens Bond Beter Leefmilieu is dit een belangrijke

basisvereiste, maar moeten steden en gemeenten ook focussen op marketing van fietscultuur.

Bond Beter Leefmilieu was één van de eerste organisaties ter wereld die het 'Cycle Chic'-merk, ontstaan in Kopenhagen en nu verspreid over meer dan 50 landen ter wereld, overnam met goedkeuring van de oprichter Mikael Colville-Andersen.

Bond Beter Leefmilieu is nu de licentiehouders van het geregistreerde merk 'Cycle Chic' in België. De blog trekt wekelijks gemiddeld 1.000 bezoekers uit binnen- en buitenland. Sinds 2011 brengen we de blog ook tot leven in verschillende Vlaamse centrumsteden (Gent, Antwerpen, Brugge, Hasselt, Oostende en Brussel). Samen met BBL werden activiteiten op maat uitgewerkt om fietsen te promoten onder de noemer Cycle Chic. De positieve wereldwijde bekendheid van dit merk, de professionele organisatie en ervaring in fietsmarketing van BBL zorgden overal voor succesvolle Cycle Chic acties.

Wilt u het fietsen in uw stad of gemeente ook in de kijker zetten?

Contacteer ons via info@cyclechic.be - www.cyclechic.be

Expeditie Duurzame Mobiliteit voor bedrijven

Eén van de beste manieren om automobilisten te veranderen in duurzamere pendelaars is door hen persoonlijk advies te geven en hen andere transportmodi te laten uittesten. Bond Beter Leefmilieu biedt advies en een maand gratis testen van trein, bus, elektrische fietsen en plooi-fietsen aan 10 bedrijven en hun werknemers.

In 2012 zette Bond Beter leefmilieu een succesvol proefproject op 'Expeditie Duurzame Mobiliteit'. Dankzij individuele begeleiding en het testen van duurzame vervoermiddelen (trein, bus, elektrische fiets of plooi-fiets) verminderden automobilisten hun autoverplaatsingen gemiddeld met maar liefst 55%, ook enkele maanden na de Expeditie. We willen het succesvolle proefproject nu toespitsen op woon-werkverkeer, één van de meest problematische verkeersstromen in Vlaanderen en aanbieden als dienst naar bedrijven om zo het mobiliteitsgedrag van automobilisten te verduurzamen. Help ons bij de werving van bedrijven!

www.expeditieduurzamemobiliteit.be

Met Belgerinkel naar de Winkel

Met Belgerinkel naar de Winkel, een vaste waarde in het voorjaar, is de grootste fietspromotiecampagne van Vlaanderen. Dankzij de goede samenwerking tussen Bond Beter Leefmilieu, UNIZO en CM blijft de campagne succes oogsten: in 2/3de van de Vlaamse gemeenten nemen jaarlijks meer dan 10.000 handelaars en 80.000 fietsende klanten deel. Maar liefst 1 op 2 deelnemers geeft aan dat hij/zij meer fietst dankzij het

duwtje in de rug van Belgerinkel. Dat betekent dat we 40.000 Vlamingen motiveren om vaker te fietsen.

Met Belgerinkel naar de Winkel verloopt volgens een traditioneel recept: wie 5 weken lang boodschappen doet met de fiets of te voet, krijgt in elke deelnemende winkel een stempel op de Belgerinkel-spaarkaart. Met een volle spaarkaart maken de deelnemers in hun gemeente kans op één van de 200 te verloten Belgerinkel-fietsen, een fietsprijs van de provincie (van fietsboxen en fietskaarten tot gevulde streekmanden) of andere mooie fietsprijzen.

BBL en de partners werken momenteel hard aan een vernieuwing van dit traditionele recept om de campagne nog impactvoller te maken.

www.belgerinkel.be

Milieukoopwijzer

Op www.milieukoopwijzer.be vindt u duurzame producten binnen zeven productgroepen: klein kantoomateriaal, drank en dranktoestellen, papier en papierwaren, voeding, sanitair, schoonmaak en verlichting. De databank helpt u om voor geplande aankopen de duurzaamste producten te kiezen. U vindt er tevens informatie over de leveranciers. Aankoopverantwoordelijken van lokale besturen zijn één van de voornaamste gebruikers. Naast het aanbod van de concrete databank, kan u onze criteria overnemen bij de opmaak van uw bestekken.

De site werd net vernieuwd: de zoekmogelijkheden zijn vergroot. De databank is echter nog in opbouw en zal komende maanden nog stevig aangroeien. Maar neem gerust nu al een kijkje naar het voorlopige resultaat: www.milieukoopwijzer.be.

Milieuverantwoord aankopen door lokale overheden

Overheden hebben door milieuverantwoorde aankopen een belangrijke impact op het leefmilieu. Door het systematisch vragen naar milieuverantwoorde producten kunnen zij een invloed uitoefenen op het aanbod.

Er is een groot gamma informatie en materiaal beschikbaar om duurzaamheidscriteria in te bouwen in de bestekken. In plaats van dit elk vanuit eigen hoek op te sporen, kan het interessant zijn die kennis en ervaring uit te wisselen met andere duurzaamheidsambtenaren, aankoopverantwoordelijken maar ook productkenners. BBL start bijeenkomsten 'Lerende Netwerken' waarin deelnemers elkaar met hun kennis en ervaring ondersteunen. De gastgemeente kiest een thema, bijvoorbeeld Papier, Schoonmaakmiddelen, Green IT, ... en deelt haar bestek dat de groep vervolgens samen

analyseert en verfijnt.

Daarnaast richt Bond Beter Leefmilieu zich in dit project tot gemeenten die een groepsaankoop willen initiëren. Zij ondersteunen de gemeenten om duurzaamheidscriteria in het bestek in te bouwen.

Meer over dit project en de planning is te vinden op:
<http://www.bondbeterleefmilieu.be/campaign.php/54>

Van hebben naar delen

Lokale besturen en hun medewerkers die op zoek zijn naar informatie over initiatieven die gedeeld gebruik, hergebruik of herstel in Vlaanderen mogelijk maken, kunnen hiervoor terecht op de website www.gedeelddoor.be, een initiatief van Netwerk Bewust Verbruiken. Daarnaast is Bond Beter Leefmilieu, met de steun van het Fonds voor Duurzaam Materialen- en Energiebeheer, bezig met de ontwikkeling van netwerking en kennisverspreiding tussen aanbieders van gedeeld gebruik en andere actoren die gedeeld gebruik willen ondersteunen. Ambtenaren die op lokaal niveau bezig zijn met het bevorderen van gedeeld gebruik, hergebruik of herstel, of interesse hebben om hierover meer kennis te verwerven, kunnen zich inschrijven op de LinkedIn Group "Lerend Netwerk Van Product Naar Dienst".

Nacht van de duisternis

Op 12 oktober 2013 is het opnieuw Nacht van de Duisternis. Die nacht kan u de inwoners van uw gemeente laten proeven van de rust en gezelligheid in een donkere nacht en dit door de openbare verlichting en klemtoonverlichting te doven. Met deze jaarlijkse campagne zet Bond Beter Leefmilieu, Preventie Lichthinder en de Werkgroep Lichthinder (VVS) de impact van lichtvervuiling in de kijker. Door inderdaad ... het licht eens uit te doen. Want we verlichten met zijn allen te veel en verkeerd. Het kan vaak met minder zonder dat de veiligheid er onder lijdt. Even vaak wordt de verlichting naar boven de hemel in gestraald.

Met alle gevolgen van dien: te veel nachtelijke verlichting leidt tot slaapgebrek en tot gezondheidsproblemen bij mensen. Maar ook het bioritme van planten en dieren leiden eronder. En een te fel verlichte nacht is ook een enorme energieverpilling.

Schrijf u in als gemeente op www.nachtvandeduisternis.be